

В.Я. Жалай к.ф.н., доц., О.М. Ільченко, д.ф.н., проф., О.І. Шаля

НОВИЙ АНГЛО-УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СЛОВНИК ЗАГАЛЬНОНАУКОВОЇ ЛЕКСИКИ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ МІСТ МІЖ ЛІНГВОКУЛЬТУРАМИ

Про те, що англійська мова набула статусу *lingua franca* – мови міжнародного спілкування, зокрема наукової комунікації, свідчать, зокрема, такі факти. Понад 90 % наукових публікацій з інформаційних технологій, 85 % наукових праць фізичного та біологічного профілю друкуються сьогодні саме англійською мовою [13]. Переважна більшість “електронної” інформації наукового характеру в мережі *INTERNET* та *WWW (World Wide Web)* подається саме цією мовою (приблизно 85 %) [18]. Проте, рівень опанування англійської мови звичайно буває різним. Серед користувачів англійської мови зазвичай виділяють такі категорії: 1) носії англійської мови, 2) жителі країн, в яких англійська мова визнана другою офіційною та мешканці колишніх колоній англословних країн, 3) користувачі англійської мови, котрі мешкають у країнах, в яких англійська мова вивчається як іноземна [20]. Такий розподіл є доволі умовним, адже він лише окреслює певні тенденції та фіксує *status quo* у динаміці. Вочевидь кожна із названих груп має своєрідну лінгвокультуру (термін М.Агар) [11], котра вповні засвоюється або природним шляхом (представниками першої групи), або ж вимагає певних зусиль від особи, що опановує іноземну мову (друга та третя групи).

Постійне збільшення користувачів англійської, що належать до третьої групи відбивається у терміні *Globish (global+English)*, який уперше запропонував французький лінгвіст Жан-Поль Нер’єр [30]. Дослідники зазначають, що спілкування не носіїв мови (зазвичай в межах третьої групи) є значно успішнішим завдяки *Globish*, спрощеному, неідіоматичному варіанту англійської (приблизно 1500 слів) аніж, сказати б, «міжгрупове» спілкування, особливо представників третьої та першої груп [24]. Тож нині актуальним є укладання лексикографічних джерел, якими могли б послуговуватися усі користувачі англійської, особливо представники третьої групи, що мають на меті поступово наблизитися до першої групи за рівнем володіння англійської. У своїй роботі ми спираємося на запропоновану В.В. Акуленком діалектично складну дихотомію мова науки :: загальнонародна мова, які водночас корелюють і різняться між собою. Поза ядром наукового дискурсу є термінологія, загальнонародна мова зокрема слугує продуктивним джерелом для формування термінологічного корпусу загальнонаукової лексики наукового дискурсу, що власне зумовлює їхню кореляцію [2, с. 10].

Так, стосовно мови науки, найбільш репрезентативним видається масив найбільш часто уживаних слів Еверіла Коксхеда [16], який складається із таких слів:

approach, area, analyze, assess, assume, available, benefit, consist, context, create, data, define, derive, distribute, environment, establish, estimate, evident, factor, formula, function, identify, indicate, individual, interpret, involve, issue, major, method, occur, percent, period, principle, proceed, process, require, research, respond, role, section, sector, significant, similar, source, specific, structure, theory, vary; achieve, appropriate, aspect, assist, affect, category, chapter, complex, compute, conclude, conduct, consequent, construct, consume, design, distinct, evaluate, feature, final, focus, impact, institute, invest, item, journal, maintain, obtain, normal, participate, positive, potential, previous, primary, range, region, regulate, resource, relevant, restrict, seek, select, strategy, text, tradition; alternative, circumstance, comment, component, considerable, constant, constrain, contribute, coordinate, core, criteria, correspond, deduce, demonstrate, document, dominate, emphasis, ensure, framework, illustrate, imply, initial, interact, link, locate, minor, outcome, proportion, react, register, rely, remove, sequence, specify, sufficient, survey, task, valid, volume.

Звичайно, при укладанні тримовного англо-українсько-російського словника загальнонаукової лексики можна було б обмежитися лише основними, базовими вокабулами та укласти так званий словник-мінімум, потреба у якому є також нагальною через брак лексикографічних джерел такого типу. А проте, ми ви вважаємо, що укладання сучасного словника загальнонаукової мови на нових засадах вимагає залучення не лише базового лексичного масиву - загальнонаукової лексики, що позначає основні наукові феномени, наприклад, методи, цілі, завдання дослідження тощо, так званих дискурсивних логічних конекторів (мовних одиниць, що позначають причину, наслідок, послідовність, порівняння, кількість, вірогідність тощо), але й елементи академічної (освітньої) термінології, ряд так званих псевдодрузів перекладача, низку енантіосемічних та оцінних одиниць [3], доволі значну кількість ідіом, паремій, та влучних висловів (так званих *les bon mots*), а також іншомовних запозичень, притаманних сучасній мові науки. Лише у такий спосіб можна долучитися до справжньої англійської лінгвокультури, зокрема у науковій сфері. Виокремлення масиву мовних одиниць було виявлено завдяки аналізу наукової періодики англійських країн, і передусім матеріалів авторитетної, всесвітньо відомої міжнародної наукової організації *IEEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers)*, а також публікацій, що виходять друком у провідних видавництвах літератури наукового профілю (*Academic Press, Blackwell, Cambridge University Press, Oxford University Press, Sage* тощо) протягом останніх двох десятиріч. Натомість ми уникаємо наведення застарілих та вузькофахових одиниць й спираємося на світовий досвід лексикографування, зокрема на поняттєві, тезаурусні словники, зважаючи на ту роль, яку вони відіграли в лінгвістиці з часу появи першого тезауруса П.М. Роже а також й інші джерела. Особливу роль при укладанні зазначеного словника відіграє опитування інформантів – носіїв англійської мови, насамперед філологів за фахом.

Вочевидь українські користувачі англійської мови, передусім, ті, хто вивчає цю мову у школах, внз, закладах післядипломної освіти належать до третьої групи користувачів англійської. Відомо, що вивчення будь-якої мови в умовах відсутності мовного середовища є непростим завданням. Але якщо вивчення основ загальнонародної іноземної мови, зокрема англійської має дуже давні традиції й спирається на потужну дидактичну базу - підручники, посібники, а також різноманітні словники, то вивчення фахової англійської мови, або англійської для спеціальних цілей (*ESP – English for Specific Purposes: EAP – English for Academic Purposes, EST – English for Science and Technology, EOP – English for Occupational Purposes*) є окремою сферою, якій приділяється ще недостатньо уваги. Відомо, яких труднощів зазнають ті особи, котрі повинні у досить стислий термін удосконалити своє володіння фаховою англійською мовою, а саме, студенти внз (особливо нефілологічних спеціальностей), здобувачі та аспіранти, що готуються до складання кандидатського іспиту з іноземної мови. Задля цього їм потрібні відповідні підручники й словники, за допомогою яких можна наблизитися до другої, а згодом – й першої групи користувачів англійської. Яким же чином можна цього досягти? За лексикографічним задумом авторів, словник загальнонародної мови укладається за алфавітом та відбиває типові колокації вокабул у релевантному контекстуальному оточенні. Завдяки наведенню синонімічних еквівалентів практично усіх вокабул та розгалуженій системі перехресних посилань (що відбиває складні, багатовимірні відношення між мовними одиницями, передусім синонімічні) словник має істотний дидактичний потенціал. Такий словник укладається у парадигмах системно-структурного та антропологічного підходів у лінгвістиці з використанням методів дискурсивного, компонентного аналізу, семантичного тлумачення та описово-порівняльного методу.

Особливий наголос зроблено на неологізмах, усталених зворотах наукової мови, що надають їй ідіоматичності, властивій мовленню носії мови, а також на мовних одиницях, при використанні яких часто-густо припускаються помилок (зазвичай неправильно засвоєні раніше слова й звороти). Розглянемо типові приклади. Так, у більшості перекладних словників мовна одиниця «стосовно» (яка іноді має вигляд «у зв'язку з»; рос. «в связи с (этим)», в этой связи») має надзвичайно обмежений перелік еквівалентів, а саме *in this connection* та іноді – *“relative to”* [4; 6; 7; 8; 10; 29; 31]. Але ж в англійській мові науки існує значно більша кількість мовних одиниць такої семантики. Тож пропонуємо ширше трактування згаданого метадискурсивного елемента. При цьому вводимо у словник спеціальну позначку *Cf.*, що використовується задля позначення перехресних посилань з метою порівняння мовних одиниць, при використанні яких можлива плутанина, наприклад:

concerning

prep. (укр.) стосовно; щодо
(рус.) относительно;
касательно; что касается;

deal

v. (**with**) (укр.) торкатися;
стосуватися; бути дотичним (до);
мати справу, розглядати, вивчати /1/;
вживати заходів (для вирішення

в отношении; насчет; в связи с
e.g. *There are very interesting results concerning the properties in question.*

syn. 1. **regarding; in regard to; with regard to; in this regard; *as regards; *as to; *as for; *as far as ... is/are concerned; speaking of; *in view of; *in light of; *from the perspective of; *from the standpoint of; *when it comes to; with reference to; *in connection with; *on this point/matter, *in this respect**
Cf. deal (with)

проблеми); розв'язувати питання (проблему) /2/
(рус.) касаться; затрагивать; иметь дело (с); рассматривать; изучать /1/; принимать меры (для решения проблемы); решать вопрос/проблему /2/

e.g. *This monograph deals with sociolinguistics. /1/*

We will deal with each problem in turn. /2/

syn.1. **address v. /2/; cover v.;**

touch on/upon; have to do with;

be about; concern v. /to be concerned with; tackle v.; regard v. /3/; treat v. /2/; pertain (to)

2. (re)solve

Або ж:

obtain

v. (укр.) отримувати; здобувати; досягати

(рус.) получать; приобретать; достигать

e.g. *I have worked hard and obtained that coveted PhD degree.*

syn. 1. **get; acquire; gain**

*to obtain (research) results – (укр.) отримувати результати (наукових досліджень/наукового пошуку)
(рус.) получать результаты (научных исследований)

Cf. *to receive results

receive

v. (укр.) отримувати, (с)приймати

(рус.) получать, (вос)принимать

e.g.. *There will be users who receive much more than that.*

syn. 1. **get**

*to receive results – (укр.) отримувати результати (іспитів, медичних обстежень тощо)
(рус.) получать результаты (экзаменов, медицинских исследований и т.п.)

Cf. *to obtain results

Аналогічно, в англійській мові існує велика кількість слів каузативної семантики, котрі передають причинно-наслідкові відношення, що відіграють важливу роль у мові науки, але недостатньо висвітлюються у словниках, а саме: **cause**

n. (укр.) причина; підстава; мотив; привід
(рус.) причина; основание; мотив; повод

e.g. *There may or may not be other causes of such behavior, as well as reasons for his upset.*

syn. 1. **reason (for); grounds; basis; justification; motive; motivation**

*cause and effect – (укр.) причина та наслідок (рус.) причина и следствие

v. (укр.) спричиняти; спричинятися до; викликати; зумовлювати

(рус.) служить причиной/ поводом; вызывать; обуславливать/обусловливать

e.g. *What actually causes such differences?*

syn. 1. **induce; stimulate; *bring about; provoke; *result in v.; lead to v.;**

*stem/come/ derive/arise from v. be responsible for /2/; generate /2/; *be blamed for; render /1/; produce v. /2/; *give rise to v. ; effect v.; *be due to;

Cf. because; because of

because of

conj. (укр.) через (те, що); з причини; завдяки; завдячуючи

(рус.) из-за (того, что); по причине того, что; благодаря

e.g. *Why did they do it? Only because of your decision.*

syn. 1. **due to (the fact that); owing to; thanks to; *on account of; *out of; as a result (of); *on the grounds of; *on the basis; *for that reason; for the reason that; *for the sake of; *by reason of; *by means of**

Cf. cause; because

because

conj. (укр.) тому що; позаяк; адже

(рус.) так как; потому, что

e.g. *I'm at a loss because I don't know what to do.*

syn. 1. **since /1/; *in that; which is why; that is why; *inasmuch as**

Cf. cause; because of

Також в англійській існує багато різноманітних маркерів епістемічної модальності, кількість яких значно перевищує набір відповідних еквівалентів у слов'янських мовах, зокрема в українській та російській, наприклад:

guess

v. (укр.) (з)догадуватися; вгадувати /1/; думати; вважати /2/

(рус.) догадываться; угадывать /1/; полагать, считать /2/

e.g. *Just try to guess the answer! /1/*

I guess she was right. /2/

syn. 1. **to estimate; to hypothesize; to forecast**

2. **to think; to suppose**

*I guess (so) – (укр.) мабуть; можливо; (рус.) вероятно; может быть

syn. 1. **probably /1/; possibly /1/; perhaps /1/; maybe /1/; apparently;**

presumably; in all likelihood/probability; it looks like; it seems possible; there is some possibility; it seems/appears (that); *by the look of things

Cf. I think; my viewpoint is

n. (укр.) здогадка; припущення; гіпотеза (рус.) догадка; предположение; гипотеза

e.g. *Our best guess is likely wrong.*

syn. 1. **estimate; hypothesis; guesswork; guesstimate**

*an educated guess (укр.) обґрунтоване припущення (рус.) обоснованное предположение

e.g. *An educated guess is a guess based on some evidence, knowledge, experience or information.*

Принагідно зауважимо, що попри велику кількість маркерів епістемічної модальності, що зменшують категоричність висловлювань, мовна одиниця *not exactly*, яка на перший погляд видається доволі ввічливою, насправді є категоричним запереченням:

*not exactly – (укр.) зовсім не; у жодному разі не (рус) совсем не(т); вовсе не(т)

e.g. *It's not exactly easy to edit this.*

syn. 1. **definitely not; *by no means**

Для українського прикметника «актуальний», який часто-густо неправильно перекладають англійською, недостатньо аналізу словникових дефініцій, котрі здебільшого подаються недиференційовано [10; 12; 21; 22, 23; 25; 26; 27; 28; 29; 35]. Завдяки опитуванню інформантів – носіїв англійської та професійних філологів за фахом (Патриції Девіс Вайлі, Ілони Лекі, Стівена Деріена, США) пропонуємо таке трактування та способи перекладу цього поняття, так би мовити, за «шкалою» актуальності залежно від нагальності вирішення питання та потреби у конкретних діях:

MAX

MIN

burning; acute; urgent	top priority; vital	high priority (see also: *(to be) high on research agenda))	topical; currently of interest; of current interest; hot	interesting
very time sensitive; something that must be done immediately	time sensitive, but not a do-or-die issue; not necessarily something that requires immediate attention	we can wait a little while before dealing with it, compared to “top priority”.	things that people are interested or very interested in now, but not necessarily something that has to be dealt with	something of interest but not something that requires any kind of action

(укр.) гострий (перен.) (рус.) острый (перен.)	(укр.) нагальний, терміновий, невідкладний , на часі (рус.) безотлагательный, срочный	(укр.) актуальний (рус.) актуальный	(укр.) що становить недовговічний , швидкоплинний, швидкоминучий інтерес (рус.) представляющий сиюминутный , преходящий интерес	(укр.) дещо цікавий (рус.) в какой-то степени интересный
--	---	--	---	--

Таким чином, зважаючи на наведене вище, вважаємо за доцільне подати лексему «актуальний» стосовно наукового дискурсу (у якому передовсім імплікується необхідність дій щодо розв'язання проблеми) у такому вигляді (і, звичайно, навести типовий релевантний псевдодруг перекладача *actual*):

acute

adj. (укр.) гострий (*прям./перен*) /1/;
нагальний; терміновий; невідкладний; на часі
/2/; актуальний /3/ (рус.) острый
(*прям./перен.*) /1/; безотлагательный;
срочный /2/; актуальный /3/

e.g. *There was an acute shortage of resources.*
/1/

Some say that global warming is not an acute problem. /2/It's a valuable acute investigation.
/3/

syn. 1. **burning; urgent**
2. **top priority; vital**
3. **high priority**

Cf. **actual; topical /1/; interesting**

actual

adj. (укр.) фактичний,
реальний
(рус.) фактический,
реальный

e.g. *There is some doubt as to what its actual impact might be.*

syn. 1. **real; concrete /1/**

Cf. **acute**

У англomовному науковому дискурсі дієслова *to suggest* - пропонувати /1/; наводити на думку (про щось) /2/ та *to maintain* - стверджувати /1/; підтримувати, тримати /2/ є стовідсотково контекстуально зумовленими.

Наведення синонімічних одиниць на зразок **on the one hand...on the other hand / *at one extreme... at the other extreme / at one end of the spectrum... at the other end of the spectrum* покликане збагачувати вокабуляр користувачів.

Окрему складність становлять «майже схожі слова», які, однак, є відмінними:

collaboration

n. (укр.) співпраця, спільна робота (над проектом, над створенням чогось) із отриманням конкретного результату (продукту) (рус.)

сотрудничество, совместная работа (над проектом, над созданием чего-либо) с получением конкретного результата (продукта)

e.g. *This masterpiece is a collaboration of many minds.*

Cf. cooperation

cooperation

n. (укр.) взаємодія; співпраця; співробітництво; кооперація; об'єднання зусиль (рус.)

взаимодействие;

сотрудничество, кооперація;

объединение усилий

e.g. *Cooperation can be accomplished by computers, which can handle shared resources simultaneously, while sharing processor time.*

Cf. collaboration

Або (*a*) *would-be* - майбутній (з претензією на) (синоніми *aspirant*; *wannabe* та *future* - майбутній; прийдешній (синонім *upcoming*)).

Слід бути особливо уважним з так званими фразовими дієсловами типу, котрі залежно від постпозитиву кардинально змінюють своє значення:

consist

(**of**) *v.* (укр.) складатися з (рус.) состоять из

e.g. *The text consists of 17 short chapters, supplemented by artwork on nearly every page.*

syn. 1. see **comprise** /1/

(**in**) *v.* (укр.) полягати у чомусь (рус.) заключаться в чем-либо

e.g. *Power consists in one's capacity to link his will with the purpose of others, to lead by reason and a gift of cooperation. (Woodrow Wilson)*

Феномен такої «майже подібності» може призвести до істотних непорозумінь та перекручень смислу, ба навіть – до непорозумінь на міжнародній арені. Слова *silicon* (кремній) та *silicone* (силікон) вимовляються по-різному, хоч на письмі майже не відрізняються. Топонім «Кремнієва долина» став паронімічним каменем спотикання для перекладача під час візиту президента Росії до США та був відтворений *verbatim* співробітниками Білого дому так:

American companies and universities were among the first to invest in President Medvedev's initiative to create a Russian Silicon Valley outside Moscow, and more ... wishes to call the Silicon Valley the Kremlin Valley in Russia. Probably for English there is no difference, but in Russia there is. [32].

На особливу увагу заслуговує специфіка вокабули *research* (яка є незмінною у формах однини та множини), та відповідних колокацій:

research

n. (укр.) (наукове) дослідження; наукові дослідження; науково-дослідницька робота (рус.) (научное) исследование; научные исследования; научно-исследовательская работа

e.g. *A lot of research is being conducted in the field of telecommunications.*

syn.– see **exploration**

*line/avenue/ scope of research (укр.) науковий напрям(ок)

(рус.) научное направление

*research domain (укр.) сфера/галузь досліджень (рус.) область исследований

* applied research – (укр.) прикладні дослідження

(рус.) прикладные исследования

*research university(укр.) – дослідницький університет (рус.)

исследовательский университет

*(top) priority research – (укр.) пріоритетні дослідження

(рус.) приоритетные исследования

*innovative research – (укр.) інноваційні дослідження

(рус.) инновационные исследования

*a large body/amount of research – (укр.) багато (велика кількість)

досліджень; значний (істотний) науковий доробок (рус.) значительное количество исследований; весомые научные наработки

*a paltry amount of research/ (very) little research – (укр.) небагато/мало (невелика/мала кількість) досліджень (рус.) незначительное количество исследований

*to do/conduct/pursue/perform/carry out research – (укр.) досліджувати, проводити/провадити дослідження (рус.) проводить исследования, исследовать

*(research) findings/result(s) – (укр.) результати наукових досліджень/наукового пошуку (рус.) результаты научных исследований

adj. (укр.) науковий; дослідницький; науково-дослідний; той, що стосується наукової сфери (рус.) научный; исследовательский; научно-исследовательский; имеющий отношение к сфере науки

*research institute/center (AmE)/centre (BE) - (укр.) науковий/науково-дослідний інститут/центр (рус.) научный/научно-исследовательский институт/центр

*research advisor - (укр.) науковий керівник (рус.) научный руководитель

*research agenda – see **agenda**

*research platform (укр.) дослідницька платформа (поєднує обладнання, устаткування, прилади, програмне забезпечення, сервіси, графічне середовище тощо) (рус.) исследовательская платформа (объединяет оборудование, приборы, программное обеспечение, сервисы, графическую среду и т.п.).

*research newsletter - (укр.) науковий вісник (рус.) научный вестник

*research bulletin (укр.) наукові вісті (рус.) научные вести

*research journal (укр.) науковий журнал (рус.) научный журнал

Cf. scientific; academic adj. /1/

v. – see **analyze**

Таке ключове поняття як «освітянин» ще й досі не було належним чином перекладено, зокрема з огляду на сферу та специфіку праці педагогів. Пропонуємо таке трактування:

educator

n. (укр.) освітянин; спеціаліст у галузі освіти; педагог /1/; спеціаліст у галузі теорії освіти та методики викладання /2/; викладач внз вищої кваліфікації (зазвичай з науковим ступенем доктора наук); /3/; викладач внз /4/; куратор; вихователь /5/; шкільний учитель /6/

(рус.) специалист в области образования; педагог /1/; специалист в области теории образования и методики преподавания /2/; преподаватель вуза высшей квалификации (как правило, с научной степенью доктора наук)

/3/; преподаватель вуза /4/; куратор; наставник воспитатель /5/; школьный учитель /6/

e.g. *Several eminent educators are profiled in this book.*

syn. 1. **pedagog(ue);**

2. **educationalist; educationist; a specialist in the theory and methods of**

education

3. **(*full/tenured) professor**

4. **assistant/associate professor; lecturer; instructor/senior lecturer; faculty**

/2/; professor /2/; academic /2/;

5. **tutor; mentor**

6. **teacher**

У словнику наводяться відмінності британського та американського варіантів англійської мови, що є особливо актуальним стосовно академічної сфери:

<i>Британський варіант англійської мови (BE)</i>	<i>Американський варіант англійської мови (AmE)</i>
Department (кафедра)	Chair (кафедра)
Faculty (факультет)	Department (факультет)
Post-graduate student (аспірант)	Graduate student, PhD candidate, Doctoral student (аспірант)
Thesis (магістерська праця)	Thesis (магістерська праця)
Thesis (дисертація на здобуття ступеня доктора філософії – PhD)	Dissertation (дисертація на здобуття ступеня доктора філософії – PhD)

Англійська мова – як загальнонародна, так і мова науки - бурхливо розвивається. У ній постійно з’являються нові слова на позначення новітніх явищ, або переосмислюються вже наявні, що приводить до утворення додаткових значень. Так, кілька років тому з’явилася нова мовна одиниця *disruptive technology/innovation*, яку пропонують перекладати (зокрема

російською) як «прорывные, революционные технологии» [5], але, як впливає із доволі розлогих тлумачень даного поняття, зокрема таких:

The concept of disruptive technology was put forth by Harvard Business School professor Clayton Christensen. Disruptive innovation is a term used in business and technology literature to describe innovations that improve a product or service in ways that the market does not expect, typically by lowering price or designing for a different set of consumers. In contrast to “disruptive innovation”, a “sustaining” innovation does not have an effect on existing markets. In contrast to disruptive innovation, a “sustaining” innovation does not have an effect on existing markets. [17; 34] та експертної думки одного із інформантів - економіста з Великої Британії Діни Вільямс, хоча такі технології й називають революційними або передовими, насправді Клейтон Крістенсен, автор відповідної теорії й терміну наголошує на тому, що такі технології не обов'язково повинні бути передовими. Насамперед ідеться про технології, що витісняють з ринку традиційні та усталені (наприклад, персональний комп'ютер, адже власне комп'ютер був революційним винаходом для значно раднішого періоду) або диктують нові правила гри на ринку. Тож найбільш прийнятним вважаємо термін, «технології, що спричиняють переверот на ринку». Саме таке трактування підтверджується й низкою нових дотичних термінів, зокрема *disruptive skills* (навички, що мають особливу ринкову вагу/цінність) [19].

Низка мовних одиниць, що їх наводимо у словнику, має яскраво виражену культурну забарвленість:

challenge

п. (укр.) складна задача / проблема, яку цікаво вирішити/розв'язати; виклик; випробування

(рус.) сложная задача / проблема, которую интересно решить; вызов; испытание

e.g. *We don't have problems, we have challenges.*

Cf. problem

п. (укр.) кидати виклик (рус.) бросать вызов

e.g. *Routine tests should be challenged in this field of science.*

syn. **to throw down the gauntlet*

Ряд слів увійшов до наукового обігу із сленгу [див., напр. 33], зокрема *seamless; to soup up; oomph* тощо:

This paper proposes object models for seamless transition of collaborators across heterogeneous environments.

Optical Buses Will Soup Up Supercomputers.

Microsoft Makes More Oomph With Wolfram/Alpha.

Іншомовні запозичення, передусім з латини, французької та німецької мов (типу *oeuvre, rapprochement, crème de la crème/ creme de la crème, Festschrift, ad hoc*) також є важливою складовою словника. Наведемо приклад:

ad hoc (Lat.)

(укр.) спеціальний; спеціального призначення; улаштований для певної мети, випадку; ситуативний /1/; спонтанний; імпровізований/2/

(рус.) специальный; специального назначения; устроенный для данной цели, случая; ситуативный /1/; спонтанный; импровизированный /2/

e.g. *Several ad hoc decisions have been devised.* /1/

It was an ad hoc meeting. /2/

syn. 1. **specific**

2. **unplanned; improvised; impromptu**

Значні складності для тих, для кого англійська мова не є рідною, становлять численні випадки так званих фальшивих друзів перекладача [1]. Наприклад, *humanities/humanistic studies/humane education (studies)* – «гуманітарні науки» (на відміну від *human sciences* - «гуманітарні та соціальні науки», *humane* «гуманний», «цивілізований», *humanitarian (help)* - «гуманітарна (допомога)», або *humanitarian* «гуманіст»); *annotation* – короткий коментар (у книгах), а не «анотація» (анотація/резюме – це *abstract* або *summary*; автореферат дисертації – *synopsis*) тощо.

І, нарешті, скажемо декілька слів про так звані «влучні вислови» або *les bon mots*. На відміну від колокацій, що фіксують усталені сполучення слів, такі утвори демонструють динамізм мовленнєвої діяльності. Однак попри їхню неусталеність, ми не наводимо такі вислови як окремі вокабули. Натомість ми широко ілюструємо відібраний мовний матеріал за їхньою допомогою. Сенс таких дій полягає у максимальному наближенні складного матеріалу до аудиторії, наданні йому живого дихання природної англійської мови тих, для кого вона є рідною. Наведемо декілька прикладів:

He conducts his experiments with an exquisite delicacy.

The hand that rocks the cradle is the hand that rules the world (William Ross Wallace).

При укладанні словника ми спираємося на багаторічний досвід викладання англійської мови для спеціальних цілей.

Таким чином новий англо-українсько-російський словник загальнонаукової лексики є своєрідним мостом між англійською та українською й російською лінгвокультурами. Крім цього, він є засобом, котрий покликаний допомагати опанувувати англійську лінгвокультуру від її базових елементів до просунутого рівня носіїв мови.

Література

1. Англо-русский и русско-английский словарь “ложных друзей переводчика” / [под общ. рук. В.В. Акуленко]. – М. : Сов. энцикл., 1969. – 384 с.
2. Акуленко В.В. Категория количества в современных европейских языках / [В.В. Акуленко, С.А. Швачко, Е.И. Букреева и др.] ; отв. ред. В.В. Акуленко. – Киев: Наук. думка, 1990. – 284 с.
3. Ільченко О.М. Метамова науки: лексикографічний аспект / Ольга Михайлівна Ільченко // Вісник Житомирського держ. пед. ун-ту. – 2005. – Вип. 23. – С. 12-15

4. Новый большой русско-английский словарь / [под общ. рук. Д. Ермоловича]. – [3-е изд., стереотип.]. – М. : Русский язык, 2008 –1098 с.
5. Официальный сайт профессора Ермоловича Д.И. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://yermolovich.ru>
6. Русско-английский словарь / [под ред. Р.С. Даглиша]. – [11-е изд., стереотип.]. – М. : Русский язык, 1998. – 624 с.
7. Русско-английский словарь / [под общ. ред. А.И. Смирницкого]. – [15-е изд., стереотип.]. – М. : Русский язык, 1989. – 768 с.
8. Рябцева Н.К. Научная речь на английском языке. Руководство по научному изложению. Словарь оборотов и сочетаемости общенаучной лексики: новый словарь активного типа (на англ.яз.) / Надежда Константиновна Рябцева. – [3-е изд., испр.] – М. : Флинта: Наука, 2002. – 500 с.
9. Українсько-англійський науково-технічний словник / [Саврук М.П.]. – К. : Наукова думка, 2008. – 912 с.
10. Abbyu Lingvo Online [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://lingvo.abbyyonline.com/en>
11. Agar M. The intercultural frame / M. Agar // The International Journal of Intercultural Relations. – Vol. 19. – No. 2. – 1994. – P. 221-237.
12. The American Heritage Dictionary of the English Language. – [4th ed.]. – Houghton Mifflin Harcourt, 2006. – 2112 pp.
13. Crystal D. English as a global language / David Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, Canto edition, 1998. – 134 pp.
14. Collins English Dictionary: Complete and Unabridged. – [6th ed.]. – Collins, 2004. – 1888 pp.
15. Collins Thesaurus of the English Language: Complete and Unabridged. – [3rd ed.]. – Collins, 2008. – 1152 pp.
16. Coxhead A. A new academic word list / Averil Coxhead // TESOL Quarterly. – Vol. 34. – № 2. – 2000. – P. 213– 238.
17. Christensen C. The Innovation Economy: How Technology Is Transforming Existing Industries and Creating New Ones [Электронный ресурс] / Clayton Christensen. – Режим доступа: <http://mitworld.mit.edu/video/108>
18. Graddol D. The Future of English? A guide to forecasting the popularity of the English language in the 21st century / David Graddol. – L.: British Council, 1997. – 66 pp.
19. Johnson W. How to Identify Your Disruptive Skills [Электронный ресурс] / W. Johnson// Harvard Business Review. – 2010. – Режим доступа: <http://blogs.hbr.org/johnson/2010/10/how-to-identify-your-disruptiv.html>
20. Kachru B., Nelson C. World Englishes / Braj .Kachru, Cecil Nelson // Sociolinguistics and language teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998 – P. 71–102.
21. Kernerman English Multilingual Dictionary [Электронный ресурс]. – K. Dictionaries Ltd., 2006-2010. – Режим доступа: <http://dictionary.reference.com/>
22. Longman Dictionary of Contemporary English [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ldoceonline.com/>
23. Longman Language Activator– Addison Wesley Publishing Company, 1993. – 1636 pp.
24. McCrum R. Globish: How the English Language Became the World's Language / Robert McCrum. – W.W. Norton&Company, 2010. – 331 pp. \
25. The FreeDictionary.com [Электронный ресурс]. – Princeton University: Farlex, 2003-2008. – Режим доступа: <http://www.thefreedictionary.com/>
26. McGraw-Hill Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs. – [1st ed.]. – McGraw-Hill, 2006. – 1098 pp.
27. Merriam-Webster Online [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.merriam-webster.com/>

28. Multilingual Translator [Електронний ресурс]. – HarperCollins Publishers, 2009. – Режим доступу: <http://www.harpercollins.com/index.aspx>
29. Multitran [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.multitran.ru/>
30. Nerrière J.-P. Parlez Globish [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jpn-globish.com/articles.php?lng=fr&pg=171>
31. The Oxford Russian-English Dictionary / [ed. By Marcus Wheeler]. – Oxford: The Clarendon Press, 1972. – 913 pp.
32. Remarks by President Obama and President Medvedev of Russia at Joint Press Conference [Електронний ресурс]. – June, 2010. – Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/search/site/medvedev%20kremlin%20valley>
33. Urbandictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.urbandictionary.com/>
34. Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
35. WordNet 3.0 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wordnet.princeton.edu/>

The present paper deals with a lexicography task regarding compiling a new English-Ukrainian-Russian dictionary of the language of science. It is argued that such a dictionary would serve as an information bridge between the two types of linguaculture: Anglo-American, Ukrainian, and Russian linguacultures on the one hand, and non-native, L2 speaker and native speaker language proficiency linguacultures under English umbrella on the other. Several pertinent issues including headwords for general academic vocabulary (and metadiscourse logical connectors in the first place), the so-called false cognates, probability indicators, as well as idioms, borrowings and *les bon mots* are considered, among other linguistic devices.

Key words: *dictionary compiling; the language of science; native and non-native English speakers; headwords; information bridge across linguacultures*

В статье рассматривается вопрос создания нового англо-украинско-русского словаря общенаучной лексики, призванного служить своеобразным информационным мостом между англо-американской и украинской и русской лингвокультурами с одной стороны, и лингвокультурами трех типов пользователей английского языка с другой. Внимание акцентируется, главным образом, на вокабулах общенаучной лексики (прежде всего, метадискурсивных логических коннекторах, маркерах вероятности, т. наз. ложных друзьях переводчика, а также на идиомах, заимствованиях из других языков, метких высказываниях и прочих элементах.

Ключевые слова: лексикография, общенаучный язык, носители и не носители английского языка, вокабулы, информационный мост между лингвокультурами

У статті розглянуто питання укладання нового англо-українсько-російського словника загальнонаукової лексики як своєрідного інформаційного мосту між англо-американською та українською й російською лінгвокультурами з одного боку, та лінгвокультурами трьох типів користувачів англійської з іншого. Увагу зосереджено переважно на вокабулах загальнонаукової лексики (передовсім мета дискурсивних логічних конекторах), маркерах ймовірності, заперечення, так званих псевдодрузьях перекладача, а також на ідіомах, запозиченнях з інших мов, влучних висловах тощо.

Ключові слова: лексикографія, загальнонаукова мова, носії та не носії англійської, вокабули; інформаційний міст між лінгвокультурами